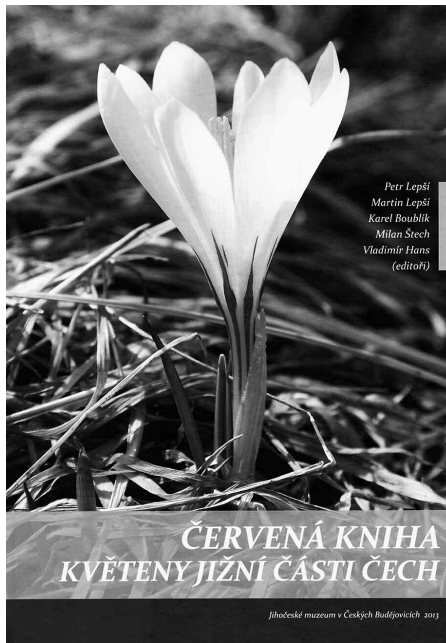

Petr Lepší, Martin Lepší, Karel Boublík, Milan Štech, Vladimír Hans (editoři): Červená kniha květeny jižní části Čech

Na podzim loňského roku jsem se v Živě rozplýval nad knihou o chráněných a ohrožených rostlinách CHKO Jeseníky a svou recenzi jsem zakončil domněnkou, že se dílo srovnatelných kvalit nejspíše hned tak u nás neobjeví (viz Živa 2013, 5: CXIII). Musím však přiznat, že jsem se mýlil, neboť na sklonku téhož roku vydalo Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích skvělou publikaci o vzácných a mizejících zástupcích květeny jižních Čech. Centrum zájmového území tvoří bývalý Jihočeský kraj, s přesahem do krajů sousedních.

Červená kniha přináší podrobné informace o historickém i současném výskytu 830 taxonů cévnatých rostlin zaznamenaných ve studované oblasti, což představuje více než polovinu původních a archeofytických (zavlečených před koncem 15. stol.) jihočeských druhů. Pro většinu z nich máme k dispozici mapy rozšíření a 270 druhů je navíc dokumentováno fotograficky. Předchůdce této publikace byl komentovaný červený seznam květeny jižní části Čech (1999), který editoval nesotor jihočeské botaniky Václav Chán (Živa 2012, 4: LXXVIII), jehož památce je také Červená kniha věnována.

V úvodní části se čtenář dozví historii vzniku publikace, je představena jihočeská květena (s důrazem na fyto geograficky a ochranně nejvýznamnější druhy) a diskutují se příčiny jejího ohrožení (včetně např. nebezpečí vyplývajícího z laického využívání vzácných rostlin na nové lokality). Cenné informace shrnují kapitoly pojednávající o rostlinné diverzitě jednotlivých fytochorionů a historických změnách v rozšíření vybraných druhů. Celkově je úvod nabitý fakty, která autoři předkládají poutavým stylem a umožňují tak rychle získat ucelený přehled o (vzácné) květeně zájmové oblasti jak amatérským, tak profesionálním botanikům. Obsáhlá speciální část nabízí detailní zpracování rozšíření všech vzácných a ohrožených druhů rostlin v jižní části Čech v současnosti i minulosti. Základ tvoří výčet jednotlivých lokalit (u vzácných druhů) nebo přehled oblastí výskytu (u druhů hojnějších). Jihočeský areál je zasazen do kontextu celkového rozšíření a následuje zhodnocení časových trendů v početnosti (ústup či naopak nálezy nových lokalit), příčin ohrožení studovaného druhu, případně návrhy způsobů ochrany. Pro srovnávací účely jsou uvedeny údaje o ohrožení v celé České republice a v sousedních oblastech (Bavorsko, Horní Rakousy). Ačkoliv charakter zpracování této více než 500stránkové knihy, kdy primárně jde o přehled lokalit, může vyvolávat dojem nezávaznosti, opak je pravdou. Autorům se díky hodnotícím komentářům podařilo dosáhnout čtivého celku a jednotný styl

(např. recentně potvrzené výskyty a nejobohatší lokality uvedené v závěru každého příspěvku) umožňuje snadnou orientaci v textu.

Rád bych zmínil několik specifik, která přispívají k odborné hodnotě publikace a činí ji v rámci naší botanické literatury výjimečnou. V první řadě uvedu detailnost a kritičnost zpracování, kdy každý údaj o výskytu je doložen odkazem na primární pramen (ať už jde o literární zdroj, herbářovou položku nebo ústní sdělení) a dá se tedy lehce vyhledat. Velice užiteč-

né jak pro botaniky, tak např. pro orgány ochrany přírody je uvedení roku posledního nálezu. Náročnost takto podrobného zpracování vynikne, pokud si uvědomíme, že studované území pokrývá zhruba šestinu rozlohy naší republiky. Na kvalitě se příznivě podepsal i fakt, že Červená kniha nepředstavuje *ad hoc* nápad, ale vyvrcholení téměř 60leté práce velice aktivní jihočeské pobočky České botanické společnosti, jejímž členům a spolupracovníkům se podařilo shromáždit rozsáhlý floristický materiál (na tomto místě je potřeba opět zmínit V. Chána a jeho pověstnou centrální floristickou kartotéku, v níž každý druh má samostatnou obálku, celý soubor byl původně uchovávan v několika krabicích od bot). Oproti nedávné době se dnes stalo standardem, že souborné botanické publikace obsahují tzv. kritické skupiny, jejichž správná determinace činí potíže. Editoři díla patří mezi přední znalce domácích květeny, což se pozitivně projevilo na zpracování mnoha obtížných rodů. Pro další skupiny (např. vybrané apomikty, vodní rostliny apod.) pak přizvali specialisty, díky čemuž se podařilo zajistit erudované texty pro všechny druhy. Celkem se přípravy knihy účastnily čtyři desítky domácích botaniků a téměř stovka dalších přispěla svými údaji nebo připomínkami (dá se říci, že prakticky každou problematickou skupinu zpracoval či alespoň komentoval nejlepší český odborník). Doprovodné barevné fotografie pocházející výhradně ze studovaného území dále zvyšují čtenářskou atraktivitu.

Určité výhrady lze mít k mapám rozšíření, jejichž informační hodnota by stoupala, pokud by zde byly uvedeny jednotlivé bodové lokality, nikoli pouze zvýrazněn celý fytochorion, v němž daný druh roste nebo rosl. Může se pak stát, že mapový podklad pro ojediněle se vyskytující druh bude dojem plošného rozšíření. Je pravděpodobné, že k volbě tohoto způsobu zobrazení vedly autoři pragmatické důvody, neboť příprava detailních map by vydání publikace nepochybně výrazně zpozdila.

Jakkoli se představená Červená kniha zabývá květenou jižní části Čech, její význam dalece přesahuje tento region. Kromě vydavatele je bohužel dostupná jen ve vybraných knihkupectvích. Dobré zboží se sice chválí samo, nicméně širší distribuční síť by určitě nebyla na škodu – tato kniha kvalitou výčinná nad mnohé celoplošně nabízené botanické tituly a její cena je více než příznivá.

**Jihočeské muzeum
v Českých Budějovicích 2013, 504 str.
Cena 450 Kč**

1 Jedním ze symbolů ústupu rostlin z naší krajiny je vstavač osmahlý (*Orchis ustulata*) z čeledi vstavačovitých (*Orchidaceae*). Na území jižní části Čech byla v minulosti zaznamenána téměř stovka lokalit. Dnes jich zbývá jen několik málo a obvykle se na nich vyskytují pouze malé populace této krásné rostliny. Hosín u Českých Budějovic (15. května 2005). Foto M. Štech